

Asia: VN/36518/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sairausvakuutuslain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne esitetyistä muutoksista

-

Lausuntonne esitetyistä vaikutusarvioista

-

Luovutuspäivärahaan esitetyt muutokset

-

Erityishoitorahaan esitetyt muutokset

-

Yleistä lausuttavaa esityksestä

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuslain erityisraskausrahaa koskevaa säännöstä erityisraskausrahaan oikeuttavien työtehtäviin ja työolosuhteisiin liittyvien vaaraa aiheuttavien tekijöiden osalta. Vaaraa aiheuttavien tekijöiden luettelo laajenisi nykyiseen nähden. Lisäksi erityisraskausrahaa olisi jatkossa mahdollista saada osittaisena osa-aikatyön ajalta.

Esitys sisältää lisäksi ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain mukaista luovutuspäivärahaa koskevan sairausvakuutuslain sääntelyn selkeyttämistä. Lisäksi luovutuspäivärahan määräytymistä muutettaisiin siten, että sen määrä vastaisi elimen, kudoksen tai solujen irrottamisesta taikka siihen liittyviin välttämättömiin tutkimuksiin osallistumisesta aiheutunutta ansionmenetystä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026.

SAK:n lausunto

Esityksessä ehdotetaan sairausvakuutuslain erityisraskausrahaa koskevaa säännöstöä muutettavaksi erityisraskausrahaan oikeuttavin vaaraa aiheuttavien tekijöiden osalta siten, että se kattaisi raskaussuojeluasetuksessa tarkoitettua vaaraa aiheuttavat tekijät sikäli kuin niiden tiedetään aiheuttavan vaaraa raskaana olevalle työntekijälle tai sikiölle. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK kannattaa ehdotettuja muutoksia ja pitää tärkeänä, että lainsäädäntöä päivitetään vastaamaan uudistettua raskaussuojeluasetusta. SAK pitää myös hyvänä, että erityisraskausrahaa olisi jatkossa mahdollista saada osittaisena, jos raskaana oleva työntekijä jatkaa työssä osa-aikaisesti työtehtäviin tai työoloihin liittyvän riskin ehkäisemiseksi tai pienentämiseksi.

SAK kiinnittää hallituksen esitysluonnoksessa huomiota kuitenkin siihen, että pohjoismaisittain verrattuna Suomen erityisraskausrahan käyttö on vain murto-osa siitä mitä esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa. Työolot Pohjoismaissa ovat kuitenkin lähtökohtaisesti samantasoisia. Erityisraskausrahan vähäinen käyttö pohjoismaisittain verrattuna yhdessä erityisraskausrahan hylkäysten suuren määrän kanssa kiellii siitä, että Suomessa ratkaisulinja on liian tiukka tai säädöspohja epäselvä. Tähän on SAK:n mukaan syytä kiinnittää huomiota jatkossa. Tavoitteena tulisi olla, että hylkäyksiä etuuden osalta ei tulisi lainkaan ja että raskaana olevan ja sikiön turvallisuuden kannalta erityisraskausrahaa käytettäisiin enemmän.

Hallituksen esityksessä todetaan, että nykytilanteessa on havaittu, että väliinputoamisten välttämiseksi joillekin erityisraskausrahaa tarvitseville on myönnetty sairauspäivärahaa toimeentulon turvaamiseksi. Tämä on ymmärrettävää, kun etuuslainsäädäntö ei ole vastannut raskaussuojeluasetuksen säännöksiä. SAK pitää tärkeänä, että raskaana olevat ovat etuutta tarvitessaan oikealla etuudella. Tästäkin syystä on tärkeää, että sairausvakuutuslakia uudistetaan. Yhtä lailla on korostettava, että jos raskaana oleva todetaan työkyvyttömäksi, hänelle syntyy oikeus sairauspäivärahaan eikä erityisraskausraha ole tällöin oikea etuusmuoto.

On myös huomionarvoista, että Suomessa on muihin Pohjoismaihin verrattuna alhaisempi vanhempainpäivärahojen (ml. erityisraskausraha) taso. Erityisraskausrahan etuustaso on palkkaa sekä sairauspäivärahaa matalampi. Valtaosassa työehtosopimuksissa ei ole sovittu palkanmaksusta erityisraskausvapaan ajalta.

Arviointi erityisraskausrahan tarpeesta tehdään pääasiallisesti työterveyshuollossa. SAK painottaa, että kyse on lakisääteisestä työterveyshuollosta, joka työnantajan on tarjottava kaikille työntekijöille. Työolosuhteiden arvioinnissa tulisi painottaa ennakointia. Työterveyshuollon tehtäviin kuuluu työolosuhteiden terveellisyyden arviointi, eli työpaikkaselvityksen tekeminen. Siihen tulisi rutiininomaisesti kuulua myös mahdollisten raskausajan riskien huomiointi ja niistä tiedottaminen

työpaikan osapuolille. Tämä tulisi tehdä hyvissä ajoin, eikä vasta siinä vaiheessa, kun joku työntekijöistä ilmoittaa olevansa raskaana.

Lopuksi SAK toteaa, että raskaana olevalle tai sikiölle vaaraa aiheuttavien listaus, erityisesti fyysisten ja fysikaalisten riskien osalta, on uusi, eikä tulkinta ole aina yksinkertaista. Uusien riskien tunnistamisen ja sopivan, ei liian tiukan, tulkintalinjan löytämiseksi tarvitaan koulutusta. Työterveyslaitoksen rooli asiantuntijana ja kouluttajana on hyvä tunnistaa.

SAK:lla ei ole huomautettavaa luovutuspäivärahaa tai erityishoitorahaoikeutta koskevien säännösten muutosehdotuksiin.

Vanhala Laura
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry